

פרשת תולדות - סוד נשמת עשו והשתלשלות התורה שבעל פה

בפתיחת פרשתנו מספרת התורה על התפילות הרבות של יצחק אבינו ורבקה אימנו ע"ה לה' יתברך קחצי רתעיו" ונתשרפב רמאנה לע (ה, גס ר"ר) שיפקדם בזרע של קיימא, וכפי שפירשו חז"ל במדרש רמזאו, נאכ החוטש (הקבר) איהו נאכ חוטש קחצי היהש דמלמ"לה' לנוכח אשתו" (בראשית כה, כא) רבונו של עולם, כל בנים שאתה נותן לי יהיו מן הצדקת הזו. אף היא אמרה כן: כל בנים שאת עתיד ליתן לי יהיו מן הצדיק הזה", וכך הרבו בתפילות ותחינות בלי שיעור עד שהקב"ה נעתר לתפילתם ופקד אותם לטובה.

וממשיכה התורה ומספרת שהריונה של רבקה היה מוזר מאוד כמו שכתוב "ויתרוצצו הבנים בקרבה" יתבו תויסנכ יתב לע תרבוה הקבר התיהשכש (ו, עש ר"ר) שרדמב ל"זח ושריפו (בכ, עש תישארב) מדרשות יעקב מפרכס לצאת, הדא הוא דכתיב "בטרם אצורך בבטן ידעתוך" (ירמיה א, ה), וכשהיתה רבקה עוברת על בתי עבודת כוכבים עשו רץ ומפרכס לצאת, הדא הוא דכתיב "זורו רשעים מרחם" (ד, חנ מילהת).

רבקה סברה שיש בבטנה עובר אחד שהינו הפכפך, פעם חפץ בקדושה ופעם חפץ בהפכה, וחששה מכך עד מאוד, ולכן הלכה לברר את פשר הדבר אצל חכמי הדור שם ועבר, והם גילו לה ברוח הקודש כי לא עובר אחד הפכפך בבטנה, אלא "שני גוים בבטןך ושני לאומים ממעיך יפרדו ולאום מלאום יאמץ" תא החינה שתבושתו, שהיניב היהת הלודג המחלמו, עשר דחאהו רומג קידצ דחאה, (גכ, עש תישארב) דעתה.

ונשאלת שאלה פשוטה: הרי גם לפי דבריהם של שם ועבר עדיין יש בבטנה של רבקה בן רשע, ואם כן איזו נחמה מצאה רבקה בתשובתם?

אולם נראה שתשובתם של שם ועבר היתה עמוקה יותר, והם הודיעו לרבקה שלא רק מהעובר הצדיק יש לה לשמוח, אלא גם מהעובר השני, כיון שאף הוא טוב ביסודו ויש בו ניצוץ קדוש, שהרי נולד ליצחק אבינו שהוא קדוש מרחם, אלא שניצוץ קדוש זה מחופה בקליפה קשה, שמקורה הוא מחלק הרע ששכן ברבקה מחמת שנולדה להורים רשעים, ועל ידי שיינק תינוק זה את החלב הטהור של רבקה יתעצם החלק הטוב והניצוץ הקדוש שבקרבו, ויוכל להתעלות.

שהרי יש כח בחלבה של אם קדושה להשפיע על תינוקה שפע של קדושה ולטהר את ליבו מכל מיני יצרים רעים, ומאידך אם האם אינה קדושה כראוי יש כח בחלבה להגביר בלב תינוקה את היצרים הרעים.

השא בלחמ קנוי קוניתה עא": ל"ז (ד, א הרות ב"ח ן"רהומ יטוקיל)וכן כתב רה"ק ר' נחמן מברסלב חצופה, אזי מתגבר בו תאוה זו (יצר העריות), כי "דם נעכר ונעשה חלב" (בכורות ו, ב), ועל כן כשהיא חצופה, אזי מזיק להתינוק חלב הנעשה מעכירת דמיה, ונולד לו חמימות בלבו, שהוא התגברות תאוה זו. וכן להפך, כשיונק חלב אשה כשרה, אזי לבו חלל בקרבו, ואין לו חמימות, רק מעט המוכרח למצוות קרבי" (תהלים קט, כב) ראשי תבות 'חלב', היינו שעל ידי חלב כשרהבלל חבי להבורא יתברך שמו... כי "

תורה שבעל פה מישראל. ולמה עשה רבנו הקדוש כך ולא הניח הדבר כמות שהיה? לפי שראה שהתלמידים מתמעטים והולכין, והצרות מתחדשות ובאות, ומלכות רומי פושטת בעולם ומתגברת, וישראל מתגלגלין והולכין לקצוות, (לכן) חיבר חיבור אחד, להיות ביד כולם, כדי שילמדוהו במהרה, ולא ישכח".

וביאור הדבר על דרך הפנימיות, כי נשמתו של יעקב שבה והתנוצצה בנשמתו של רבי, ולכן קראו לרבי (בינו) "ראה במגלה עמוקות לפרשתנו ד"ה **אעקב יל ששמתו נבתואר** "נשיא" כיון שהוא ראשי תיבות "ענין). ורבי נקרא גם "רבנו הקדוש" על שם עוצם קדושת הברית שהיתה לו עד "שלא הכניס ידו תחת ותטימ התיהו, וז' השודקב תומילשה תילכתב שלש היהש ה"ע וניבא בקעי תמגודב אבנטו" (שבת קיח, ב), שלימה.

'יס י"בב אבוא, חי י'ס הליפת 'לה) וטעם נוסף לכך שרבי נקרא "רבנו הקדוש" על פי דברי השבולי הלקט תסנכ ישנאו, תונקותמ ויה רבכ סלוע תומימ הדימעה תליפתבש תוכרבה רשע הנומשש, שרדמה משב קיב) הגדולה רק תקנום כסדר, כי כשניצל אברהם מאור כשדים, פתחו מלאכי השרת ואמרו "מגן אברהם". וכשנעקד יצחק, אמרו "מחיה המתים". וכשבא יעקב ופגע בשערי רחמים והקדיש שמו של הקב"ה, אמרו "שודקה לאה".

וכשלימד המלאך גבריאל את יוסף שבעים לשון, אמרו "חונן הדעת". וכששב ראובן על מעשה בלהה, אמרו "חולסל הברמה ונח" ורמא, ונווע ותוא ול חלסנ רכ רחאו רמת השעמ הדוהי השעשכו. "הבושתב הצורה" קאלמה אפירשכו. "לארשי לאוג" ורמא (ו, ו תומש) וכשאמר הקב"ה במצרים לישראל "וגאלתי אתכם" רפאל את אברהם, אמרו "רופא חולי עמו ישראל". וכשזרע יצחק ומצא מאה שערים, אמרו "מברך השנים". וכשבא יעקב למצרים, והתקבצו השבטים עם יוסף, אמרו "מקבץ נדחי עמו ישראל". וכשאמר הקב"ה למשה "ואלה המשפטים" (שמות כא, א), אמרו "מלך אוהב צדקה ומשפט". וכשטבעו המצרים בים סוף, אמרו "שובר אויבים ומכניע זדים". וכשאמר הקב"ה ליעקב "ויוסף ישית ידו על עיניך" (בראשית רמא, שדקמה תיב המלש הנבשכו. "סיקידצל חטבמו נעשמ" ורמא, סייקתנ רכ רחאו ורבד לע חטבו מו, ד) לארשי וחנאנשכו. "העושי נרק חימצמ" ורמא, הריש ורמאו פוס סיב לארשי ורבעשכו. "סילשורי הנוב" ויזעקו, ושמע ה' נאקתם, אמרו "שומע תפילה".

וכשירדה שכינה במשכן, אמרו "המחזיר שכינתו לציון". וכשהכניס שלמה הארון לפני ולפנים ונענה, ונתן הודאה ושבת, אמרו "הטוב שמך ולך נאה להודות". וכשנכנסו ישראל לארץ והתקיים בהם "ונתתי שלום בקעי תמשנמ פוציני יברב היהש וניכמו". "סולשב לארשי ומע תא ררבמה" ורמא, (ו, וכ ארקיו) בארץ שתיקן את ברכת "האל הקדוש", לכן קראו לו "רבנו הקדוש".

ולפי שהיה ברבי ניצוץ מנשמתו של יעקב אבינו שהוא כנגד ספירת התפארת וזו היא מידתו, לכן אמר רבי יצחק, "סדאה נמ ול **תפארתו**, הישועל **תפארת** איהש לכ, סדאה ול רוביש הרשי ררד איה וזיא" (א, ב תובא) אחז במידתו של יעקב, מידת התפארת.

ונשמתו של עשו שבה ונתגלגלה בנשמתו של אנטונינוס מלך רומי, וכדי לתקן את פגמיה נהג אנטונינוס סונינוטנא היה סוי לכבש סירפסמ (ב, י הרז הדובע) כבוד גדול ברבי, והשפיל את עצמו לפניו, כפי שחז"ל משמש את רבי, מאכיל אותו ומשקה אותו, וכשהיה רבי רוצה לעלות למיטתו לנוח היה אנטונינוס גוחן לפני המיטה ואומר לרבי 'עלה על גבי למיטתך', וכשהיה רבי מנסה להימנע מכך מפני כבוד המלכות, היה אנטונינוס דוחק בו לעשות כן ואומר לו 'מי ישמני מצע תחתך לעולם הבא'. ובכך שסייע אנטונינוס לרבי בחיבור המשנה נתגלה בעצם החלק הטוב והניצוץ הקדוש שהיה טמון בעשו.

ותפילה גדולה השקיע משה רבנו על כך שיצליחו רבי ואנטונינוס להתאחד זה עם זה, כמבואר בדברי רה"ק לוגלג אוה יברו סונינוטנא: "ל"ז (גפ נפואב ננחתאו לע) ר' נתן נטע שפירא זיע"א בספרו מגלה עמוקות חד"ל... אצוץ נקדוש הבינו רימי בשו ענטונינוס אעשו ויעקב. "אעבר"ה נ"א" (דברים ג, כה) (ראשי תיבות) " והתפלל משה בעת ההיא, על אותו עת שיתן הקב"ה חן לרבי בעיני אנטונינוס, "אעברה נא" נוטריקון חד", כי קיימא לן (נדה כז, א) תאומים טיפה אחת אצוץ נקדוש הבינו רימי בשו ענטונינוס א" (תובית ישאר) היא ונחלקה לשנים, נמצא שיעקב ועשו שהיו תאומים, היו ניצוץ אחד ונחלקו אחר כך לשנים. וכבר אמרו רז"ל (עבודה זרה יא, א) שהשיב הקב"ה לרבקה "שני גיים בבטנך" (בראשית כה, כג), על אנטונינוס ורבי, שאז נתקן יעקב ועשו, ולכן גיי"ם בב' יו"דין, שנחלקה טיפה אחת לתרין ניצוצין. ולכן פתח) משה) מתחילה (ז, ל הימרי) "בקעיל איה הרצ תע" דמשה תעש היהיש, איה תעב יברל היהיש נח לע שקיבש, "ננחתאו" ליעקב ממש שהוא רבי שהיה ניצוצו של יעקב".

והנה כמו שההנקה שהניקה רבקה את עשו בנה מחלבה הטהור הכניסה טהרה בליבו כמבואר לעיל, כך גם שורש טהרת ליבו של אנטונינוס החל ביניקת חלב אם טהור, כפי המעשה המופלא שמסופר במדרש שכשנולד רבי גזרה מלכות הרשעה שלא למול את הבנים, (היל רמא ה"ד ב, י הרז הדובעב 'סותב אבוה) ואביו של רבי (רבן שמעון בן גמליאל) ואמו מלו אותו. וכשהלשינו עליהם לקיסר הרומאי, שלח הקיסר והביאו לפניו את רבי ואמו כדי לבדוק אם אמת הדבר שמלו אותו ואז יענישם בגזר דין מוות.

באותו מעמד נכחה אשת הקיסר, שגם היא ילדה את אנטונינוס בדיוק באותה העת, ומגודל רחמיה על אמו של רבי ותינוקה, החליפה עימה בסתר את התינוק, ולקחה לזרועותיה את רבי ונתנה לה את אנטונינוס, וכשהביאה אותו אימו של רבי לפני הקיסר הוא מצא שהתינוק ערל ופטר אותם לשלום. ובאותו זמן קצר שהוחלפו התינוקות, אימו של רבי הניקה מחלבה הטהור את התינוק אנטונינוס, ודבר זה הכניס טהרה גדולה בליבו, ופעל שבהמשך חייו יאהב את התורה ולומדיה בכל נפשו ומאודו, ובפרט את רבי.

אך באותם רגעים גם רבי ינק בפיו חלב עכור מאימו הגויה של אנטונינוס, וכדי לתקן זאת הוצרך רבי לסבול בדומה למה שהוצרך (אנריפצ ה"ד עש י"שרבו א, הפ אעיצמ אבב האר) מספר שנים מכאבים עזים בפיו משה רבנו להיכוות בלשונו ולהיות כבד פה וכבד לשון כדי לתקן את מה שנגע פיו בבשרן של המצריות.

אולם יחד עם זאת, יניקה זו נטעה בו את בחינת העוז שהיתה בו לעבור על דברי תורה בשעת הצורך, רובעל צמוא וב היה תאז הדימל תודוה רשא, (וכק, טיק סילהת) בבחינת "עת לעשות לה' הפרו תורתך" על ההלכה ולכתוב את התורה שבעל פה מחמת צורך השעה כנ"ל.

מה שאנטונינוס שבא מזרעו של עשו סייע בענין כתיבת התורה שבעל פה כנ"ל, מצינו לכמה והנה מלבד וכמה מגדולי רבותינו מוסרי התורה שבעל פה לדורות הבאים שהיו גרים או בני גרים מזרעו של עשו, כדוגמת שמעיה ואבטליון שהיו גרי צדק ומהם יצאה כל תורתם הענפה של שמאי והלל ותלמידיהם הרבים ("ללה תיב"ו "יאמש תיב"ו" סיארקנה)

וכן רבי עקיבא שהיה בן גרים מזרע עשו, וממנו קיבלו כל גדולי התנאים מוסרי התורה שבעל פה את עיקר סתם, הימחנ יבר אתפסות סתם, ריאמ יבר ויתינתם סתם"ש (א, ופ וירדהנס) חכמתם, כמבואר בגמרא ספרא רבי יהודה, סתם ספרי רבי שמעון, וכולהו אליבא דרבי עקיבא" ("ממה שלמדו מר' עקיבא אמרום" לש ותמשנל סג רכ, ל"נכ וניבא בקעי לש ותמשנ סע דחוימ רשק היה יבר לש ותמשנל סשכו. ((עש י"שר) רבי עקיבא היה קשר מיוחד עמה (ורמז לדבר: "אביר יעקב" (בראשית מט, כד) אותיות "רבי עקיבא"), וכן היה לנשמתו של רבי עקיבא קשר מיוחד עם נשמתו של רבי, ולכן באותו היום שנפטר רבי עקיבא מן

הפ לעבש הרותה תצפה, תחא התייה סלועב סתדובעש וויכ העולם נולד רבי (ראה קידושין עב, ב)

(הכ תישארב) ועל כך רומזת התורה באומרה לגבי רבקה כשהלכה אל שם ועבר: "ותלך לדרוש את ה" (כב, וזאת על פי המבואר בגמרא) (פסחים כב, ב ועוד) שהתנא הקדוש שמעון העמסוני היה דורש כל אתים (שבתורה) שכל "את" הכתובה בתורה באה לרבות דבר נוסף, (כיון שהגיע ל"את ה' אלהיך תירא" (דברים י, כ) (פירש) חזר בו מכל הריבויים שדרש, שהרי לא ניתן לרבות שום דבר נוסף להקב"ה). אמרו לו תלמידיו: רבי כל אתים שדרשת מה תהא עליה? אמר להם: כשם שקבלתי שכר על הדרישה כך אני מקבל שכר על הפרישה. עד שבא רבי עקיבא ודרש: "את ה' אלהיך תירא", (לרבות תלמידי חכמים) (שיהא מורא רבך, "לדרוש את ה' כמורא שמים"). נמצא שרבי עקיבא הוא זה שדרש את התיבות "את ה'", וזהו "ותלך כלומר לשמוע מפי שם ועבר על גדולתו של עשו, שעתיד לצאת מזרעו רבי עקיבא שידרוש "את ה'" כנ"ל.

והנה לפי המבואר עד כה שרוב התורה שבעל פה היתה גנוזה בנשמתו של עשו, יובן בתוספת עומק מה ושע לש ויפבש קחצי עדיש ונייהו, (חכ, הכ תישארב) "בפיו שנאמר בפרשתנו "ויאהב יצחק את עשו כי ציד גנוזה עיקר התורה שבעל פה, ועל ידי זרעו היא עתידה להתגלות, ולכן אהב אותו מאוד. ובה נפתח לנו תא רבבל קחצי לש זעה ונוצר לע פתח רחב להבין בעומק גם את מה שמסופר בהמשך פרשתנו) (פרק כז) עשו דוקא ולא את יעקב:

והיינו משום שידע יצחק שעיקר התורה שבעל פה גנוזה בפיו של עשו כנ"ל, וחשש יצחק שמכיון שיש בעשו חלק רע מבחינת הרע של נחש הקדמוני, אם תצא ממנו התורה שבעל פה במצב זה, היא תהיה מליאה פסולת וסיגים, ויוכלו הלומדים אותה לבוא לידי מידות רעות וגאוה וגסות רוח וכו'. ולכן החליט יצחק לברך את עשו בעשרת הברכות של "ויתן לך", ובכך לבטל מעליו את עשר הקללות שנתקלל בהם הנחש, ולהעביר ממנו את כל הרע שבו, ואז תוכל לצאת ממנו התורה שבעל פה כשהיא זכה וברה. אלא שכנראה רבקה לא ירדה לסוף דעתו של יצחק, ולכן שיכנעה את בנה יעקב שיכנס אל אביו במרמה ויטול את הברכות פן יקדמונו עשו הרשע ויטלם.

(כ, ז הכימ) ומכיון שידעה רבקה היטב שמידתו של יעקב היא מידת האמת כמו שכתוב "תתן אמת ליעקב" ומצד מידתו הוא לא יוכל לרמות את אביו בשום אופן, לכן "ותקח רבקה את בגדי עשו בנה הגדול החמודות קידצ לש סידגב תשיבלש ומכ יכ ונייהו. אשר איתה, ותלבש את יעקב בנה הקטן" (בראשית שם, טו) מסוגלת להשפיע על האדם שפע של קדושה, כך גם לבישת בגדי אדם רשע מסוגלת להשפיע על האדם ממדותיו הרעות של אותו רשע, ולכן הלבישה רבקה את יעקב בבגדי עשו כדי שיקבל מעט מן הרמאות שהיתה בעשו, ויסכים להיכנס ליטול את הברכות במרמה.

ואכן בסופו של דבר הקשיב יעקב לאימו ונטל את הברכות מיד אביו במרמה, אולם לא הרוויח מכך מאומה, ולא די בכך שלא נתקיימו בו הברכות, אלא גם נגרם לו מכך צער רב בהמשך חייו. וכנגד ארבעת 'ספו די 'ספ) הפעולות שעשה יעקב כדי ליטול את הברכות ("וילך ויקח ויבא לאמו... ויבוא אל אביו וגו'" יח) (נגזרו עליו ארבע צרות כמו שכתוב "לא שלוותי ולא שקטתי ולא נחתי ויבוא רוגז" (איוב ג, כו) ופירשו חז"ל במדרש) בר"ר פד, ג) ("לא שלוותי" מעשו, "ולא שקטתי" מלבן, "ולא נחתי" מדינה, "ויבוא רוגז" בא עלי רגזו של יוסף. וכן כל שנאת הגוים כלפינו במשך כל הדורות היא מחמת מה שנטל יעקב את הברכות מעשו, כמו שכתוב "וישטום עשו את יעקב על הברכה אשר ברכו אביו" (בראשית שם, מא)

וכן בחינת התורה שבעל פה לא נטהרה כהוגן מחמת הרע שנותר טמון בעשו, ועל כן דוקא לאלו שזוכים לידע רחב בתורה שבעל פה, ובקיאים בש"ס ופוסקים וכו', יש נטייה גדולה להתגאות ולהתרברב, ופעמים

רבות אף לפתוח את פיהם לדבר דברים אשר לא כדת על צדיקי אמת, ובזה נהפכת תורתם מ"סם חיים" וז"ל: (א, בי הרות א"ח נ"רהומ יטוקיל) בלסרבמ נמחנ 'ר ק"הר בתכ וכו. (ב, בע אמוי האר)ל"סם המוות" והז, זובו הואגב קתע קידצה לע סירבודו, סיקידצה לע סיקלוח סידמולה בורה יפ לעש סיאור ונאש המ" מכון גדול מאת ה' יתברך. כי יש בחינת יעקב ולבן: יעקב הוא הצדיק המחדש חדושין דאורייתא ולומד תורתו לשמה... ולבן הוא תלמיד חכם, שד יהודי שתורתו להתייהר ולקנטר, ותלמיד חכם כזה, נבלה טובה הימנו. וזה ידוע, שאינו נקרא תלמיד חכם אלא על ידי תורה שבעל פה, כי זה שידוע ללמוד חומש אינו נקרא תלמיד חכם, אלא זה שהוא בקי בגמרא ופוסקים. וכשלומד בלא דעת, נקרא לבן, על שם ערמומיות שנכנס בו, ושונא ורודף את הצדיקים".

ועל כן צריך כל אדם שזכה להסתופף בבית המדרש וללמוד את התורה שבעל פה להיזהר ביותר בכך, וישתדל בכל כוחו לעסוק בתורה בקדושה גדולה, וילמד רק כדי לעשות נחת רוח ליוצרו ולא כדי להיקרא רבי וכו', ויסתופף תמיד בצילם של החכמים והצדיקים האמיתיים אשר מידת הענוה היא נר לרגלם, והם מכבדים ומוקירים את כל צדיקי הדורות, ובזה ינחל רק טוב גם בעולם הזה וגם בעולם הבא, ויהיה להקב"ה נחת רוח מלימודו.

וכן יש ללמוד מן האמור עד כמה מחויבים אנו לבטל את דעתנו בפני דעתם של צדיקי האמת, וזאת גם אם נדמה לנו שהם טועים ח"ו, שהרי בודאי שלא כן הדבר, כי שכינת אל מלווה את כל דרכיהם של הצדיקים ומשגיחה שלא תצא תקלה ושגגה מתחת ידם לעולמים ח"ו. ובפרט כשבא האדם ליטול עצה מצדיק, עליו להרגיש בברור שהוא בפני הצדיק ממש כסומא בפני הרואה, ויעשה כעצת הצדיק בתמימות ופשיטות וללא כל התחכמויות, ואז מובטח לו שיצליח בכל אשר יעשה.

